

HÁMORI NAGY ZSUZSANNA

Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása és nemzetközi megítélése a dinasztikus külpolitika tükrében (1526–1576)

A késő középkori Magyar Királyság keleti feléből létrejövő Erdélyi Fejedelemség kialakulása során folyamatosan változó viszonyt ápol a Habsburg-kézben maradó Magyar Királysággal¹ és az Oszmán Birodalommal.² E viszony változásait közjogi aspektusból már jórészt feltárta a kutatás. A tanulmányban azt mutatom be, hogy ennek a folyamatnak a megvilágítására a dinasztikus külpolitika vizsgálata is alkalmas annyiban, hogy kiválóan szemlélteti, hogyan változott meg a kialakuló, oszmán vonzásba kerülő erdélyi állam európai megítélése a 16. század folyamán. A közvetlen szomszédjában található nagyhatalmak, így a Habsburg és Jagelló politikai entitások számára továbbra is fontos régiós tényező maradt. A francia esettanulmány azonban rámutat, hogy az európai fejedelmek társadalma³ fokozatosan csökkenő jelentőségű tagjaként tartotta számon az egykor még egyenrangú szövetséges késő középkori magyar állam keleti területeiből kialakuló fejedelemséget, amelynek nemzetközi szerepe megítéléséhez elengedhetetlenek bizonyul a Jagellókhöz fűződő viszonyának mélyebb feltárása is.

1 | Teréz Oborni: Between Vienna and Constantinople. Notes on the Legal Status of the Principality of Transylvania. In: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. Eds. Gábor Kármán, Lovro Kunčević. Brill, Leiden–Boston 2013. 67–89; uő: Erdély közjogi helyzete a speyeri szerződés után. In: *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére*. Szerk. Fodor Pál, Pálffy Géza, Tóth István György. MTA TKI Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoport, Bp. 2002. 291–305; Gerald Volkmer: *Siebenbürgen zwischen Habsburgermonarchie und Osmanischem Reich: Völkerrechtliche Stellung und Völkerrechtspraxis eines ostmitteleuropäischen Fürstentums 1541–1699*. De Gruyter Oldenbourg, München 2015.

2 | Vajda Gyula: *Erdély viszonya a Portához és a római császárhoz a nemzeti fejedelemség korszakában*. Stein, Kvár 1891; Papp Sándor: *Die Verleihungs-, Bekräftigungs- und Vertragsurkunden der Osmanen für Ungarn und Siebenbürgen. Eine quellenkritische Untersuchung*. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2003.

3 | Lucien Bély: *La société des princes: XVIe-XVIIIe siècle*. Fayard, Paris 1999.

Hámori Nagy Zsuzsanna (1982) – történész, tudományos munkatárs, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, Budapest, nagy.zsuzsanna@abtk.hu

A tanulmány a SMALLST: The Diplomacy of Small States in Early Modern South-Eastern Europe (ERC CoG 101043451) projekt keretében készült.

<https://doi.org/10.36373/em-2024-1-3>

A Szapolyaiak viszonya a Habsburg- és Jagelló-dinasztiákhoz

A dinasztikus külpolitika folytatása, a szövetségek dinasztikus házassággal való megerősítése és ezáltal uralkodói jogok formálása különböző területekre egész Európára jellemző volt, amely alól a késő középkori Magyar Királyság sem jelentett kivételt. A közép-európai régiót a magyar, a cseh és a lengyel trónt betöltő dinasztiák közötti versengés⁴ jellemezte, a 16. század elején a Jagellók uralmával mindhárom területen. Mint az közismert, a térség jövőjét leginkább befolyásoló dinasztikus rendezési terv az 1506-ban megkötött Jagelló–Habsburg kettős házassági szerződés volt. A mohácsi csatát követően immár a Habsburg- és a Szapolyai-dinasztia vetélkedett a magyar trónért a két jogszerű módon megválasztott⁵ új uralkodó, I. Ferdinánd és I. János személyében, de a választás helyett ez a rokonságra épülő narratíva volt az, amellyel a Habsburg-oldal leginkább megpróbálta legitimálni a hatalmát.⁶ Bár a legitimitációban nem játszott szerepet, a Szapolyaiak is dinasztikus kapcsolatba kerültek a Jagellókkal már jóval Mohács előtt, igaz, a lengyel ággal: 1512-ben vette feleségül I. Zsigmond Szapolyai Borbálát, akinek krakkói esküvőjén egész családja, köztük a jövődő I. János is részt vett.⁷ A Szapolyai János édesanyjának, Piast Hedvig tescheni hercegnőnek tulajdonított tervek szerint János és Jagelló Anna összeházasításának ötlete is felmerült; a frissen megkoronázott I. János pedig az özvegy Habsburg Mária kezének elnyerésére tett sikertelen kísérletet.⁸ A Szapolyaiak és utódaik kapcsán röviden ki kell térni az oszmán relációra, mint ami befolyással lehetett a dinasztikus külpolitika folytatására. A magyar/erdélyi–oszmán viszonyt meghatározó dokumentumok, az *ahdnamék* szövegében egészen 1599-ig nem szerepelt, hogy a fejedelmeknek engedélyeztetniük kellett volna házassági terveiket.⁹ Ahogyan azonban majd látható lesz, az 1560-as évek végétől fogva többször is előfordult, hogy az oszmán félnek fenntartásai vagy ellenérzései támadtak bizonyos menyasszonyjelöltekkel kapcsolatban.

A Habsburg- és a Szapolyai-dinasztia közötti ellentét feloldására tett főbb kísérletek közül az 1538-ban megkötött váradi béke volt az első, amely a ratifikációig

4 | Jaroslav Pánek: Mitteleuropa in den politischen Vorstellungen in der frühen Neuzeit. Von der anti-osmanischen Allianz zur evangelischen Konföderation. *Anzeiger Österreichische Akademie der Wissenschaft, Philosophisch-Historische Klasse* 137. évf. 2002/1. 133–146.

5 | Pálffy Géza: *A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században*. História, Bp. 2011. 52–59.

6 | Uo. 55. Példaképpen lásd az 1527-es olmtüzi, majd az 1530-as poznani tárgyalásokon I. Ferdinánd nevében részt vevő jogtudós, Beatus Widman egészen Orseolo Péterig visszamenő narrációját. Österreichische Staatsarchiv, Haus- Hof- und Staatsarchiv (a továbbiakban ÖStA, HHStA), Ungarische Akten, Fasc. 4. Konv. C. Fol. 13–20.

7 | Rekettyés Mária: Adalékok Szapolyai Borbála lengyel királyné trónrajutásának előzményeihez és uralkodásához. *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica* 9. évf. 2004/3. 119–135.

8 | Barta Gábor: Illúziók esztendeje (Megjegyzések a Mohács utáni kettős királyválasztás történetéhez). *Történelmi Szemle* XX. évf. 1977/1. 1–30. 16–19.

9 | Báthory Zsigmond példáján okulva viszont Báthory András *ahdnaméjába* már belekerült ez a kitétel. Kármán Gábor: Báthory András *ahdnáméja*. *Fons. Forráskutatás és Történelmi Segédtudományok* XIV. évf. 2007. 339–348.

eljutott.¹⁰ Mint ismert, a megállapodás legfontosabb pontja arról szólt, hogy I. János halála után I. Ferdinánd öröklő a magyar trónt akkor is, ha előbbinek időközben fiúörökös születne. Nem szokták viszont idézni a szöveg, vagy ahogyan a dokumentum magára utal: a béke-, barátsági, testvériségi és szövetségi szerződés, azon pontjait, amelyek a Habsburg- és a Szapolyai-dinasztia közötti fiktív rokonság létrehozására tesznek utalást. Ezek szerint I. Ferdinánd, V. Károly és I. János testvérekké fogadják egymást, valamint a Habsburg fivérek Szapolyai jövendő feleségét nővérükké, születendő gyermekeit pedig fiaikká és lányaikká fogadják. I. János jövendő fiát már ekkor eljegyezték I. Ferdinánd egyik lányával. Végül pedig, amennyiben I. János előbb hunyna el, mint I. Ferdinánd, utóbbi vállalja a hozomány kifizetését az özvegyé lett királyné újraházasodása, valamint a jövendő lánygyermek kiházásítása esetén.

Mindez többféle tanulsággal is szolgál. Az oszmán viszonylatban is létező fiktív rokonság kialakítása egyrészt erős legitimációt biztosított I. János számára, aki korábban is próbálkozott már azzal, hogy egy másik uralkodó fiának adoptációjával oldja meg a magyar trón birtoklásának problémáját. Így például 1527-ben egykori sógorát, I. Zsigmondot igyekezett hiábavalóan meggyőzni arról, hogy fiát örökbe fogadhassa.¹¹ Nem annyira saját elhatározásából, de idetartozik az I. Ferenc francia királlyal 1528-ban megkötött fontainebleau-i szerződés azon pontja is, amely szerint fiúörökös nélküli halála esetén I. János a fiává fogadja Henrik orléans-i herceget, és ezt meg is erősítetteti az országgyűléssel.¹² Mindenekelőtt azonban magának az egymás testvérvé fogadásának az aktusa teremtette meg annak elméleti lehetőségét, hogy a váradi békében I. János I. Ferdinándot nevezhesse meg örökösének – ahogyan az események felsorolása után „in primis” a megállapodás szövege ténylegesen kezdődik.

A másik következtetés, amely levonható e részletes rendezési tervből, az, hogy a Habsburg-oldal igenis készült annak a következményeire, hogy a békekötés után I. János meg fog házasodni. Ennek megfelelően az a magyar történettudományban visszatérő toposz, miszerint Szapolyai János a házasságkötésével megszegte a váradi békét, egyértelműen tarthatatlan. Véleményem szerint a váradi béke megkötése mindkét fél számára egy időleges kompromisszumot jelentett, amely inkább elodáztatta, mintsem megoldotta az ország kettészakítottságának problémáját. A Habsburg-fél az 1530-as évek elején már kísérletet tett arra, hogy megakadályozza, hogy I. János megházasodjon,¹³ de idővel minden bizonnyal bele kellett törődnie ennek elkerülhetlenségébe. Ahogyan látható lesz, ekkor még maga Szapolyai János is úgy értékelte a helyzetet, hogy előbb a békét kell helyreállítania országában, mielőtt a házasságra gondolhatna. A megfelelő idő pedig a váradi békével jött el, és a korábban felmerülő

10 | Okmányait közli *Österreichische Staatsverträge. Fürstentum Siebenbürgen (1526–1690)*. Bearb. von Roderich Gooss. Adolf Holzhausen, Wien 1911. (A továbbiakban *Österreichische Staatsverträge*) 65–85.

11 | I. Zsigmond elutasító válaszát lásd *Acta Tomiciana. Tomus nonus epistolarum, legationum, responso-rum, actionum et rerum gestarum Serenissimi principis Sigismundi, Regis Poloniae, Magni Ducis Lithuaniae*. Per Stanislaum Górski. Biblioteka Kórnicka, Poznań 1876. 132.

12 | A fontainebleau-i szerződés szövegét kiadta *Négociations de la France dans le Levant ou correspondances, mémoires et actes diplomatiques des ambassadeurs de France à Constantinople*. I–III. Par Ernest Charrière. Imprimerie nationale, Paris 1848–1853. (A továbbiakban *Négociations*) I. 162–169.

13 | *Urkunden und Aktenstücke zur Geschichte der Verhältnisse zwischen Österreich, Ungern und der Pforte im XVI. und XVII. Jahrhunderte*. I–III. [Hrsg. Anton Gévay.] A. Strauss, Wien 1838–1842. (A következőkben *Urkunden und Aktenstücke*) I/2. 33–34; *Urkunden und Aktenstücke* II/1. 55; *Österreichische Staatsverträge* 31–32.

menyasszonyjelöltek helyett szinte természetes módon fordult egykori sógorához a lengyel Jagelló-udvarban, és vette feleségül I. Zsigmond második házasságából származó lányát, Izabellát. Más kérdés azonban, hogy mennyire gondolhatta komolyan, hogy betartja majd a váradi rendelkezéseket,¹⁴ és mennyiben csak a béke és a teljes nemzetközi legitimitáció elnyerése céljából tekintette azokat időleges kompromisszumnak. Házasságkötésével ugyanis bár tételesen nem szegte meg a megállapodást, de I. Ferdinándnak a magyar trón öröklésére irányuló, újonnan lefektetett jogait valóban veszélybe sodorta, ahogyan azt a későbbi események is igazolták.

A váradi béke dinasztikus rendelkezései voltak azok, amelyekhez Izabella királyné és II. János (Zsigmond)¹⁵ az 1550–1560-as években visszanyúltak. Mégpedig többek között I. Ferdinánd Johanna nevű lánya kezének elnyerését próbálta – hiábavalóan – érvényesíteni Izabella királyné azért cserébe, hogy az ifjú választott magyar király 1551-ben elhagyta a Magyar Királyság keleti területeit az 1549-ben megkötött nyírbátori szerződésnek megfelelően.¹⁶ A születése előtt megkötött és 1551-ben jelképes eljegyzéssel¹⁷ megerősített megállapodáshoz nyúlt vissza II. János önálló uralmának idején is, utalva a házasság ígéreteré, és arra, hogy I. Ferdinánd a fiává fogadta.¹⁸ Miután egy Habsburg főhercegnő kezének elnyerése lehetetlennek bizonyult, 1570–1571 folyamán egy bajor hercegnő merült fel alternatívaként, de mindkét megoldásnak már az elvi lehetősége is egyaránt felbőszítette a Portát. II. János először erőlyesen kérte ki magának, hogy ne lenne szabad tetszése szerint megházasodnia. A halála után Konstantinápolyba érkező követe viszont már arról értesítette a szultánt, hogy a tiltakozása miatt visszakozott a tervtől.¹⁹ A térség történetében új korszakot nyitott, amikor utóda, Báthory István 1575-ben oszmán támogatással elnyerte a lengyel trónt, többek között annak köszönhetően, hogy 1576-ban hajlandó volt feleségül venni az utolsó, még Lengyelországban élő Jagelló hercegnőt, az akkor ötvenkettedik életében lévő Annát.²⁰ Így, bár saját dinasztiát nem tudott alapítani, sikeres uralkodásával megalapozta testvérei utódainak uralmát az Erdélyi Fejedelemség trónján.

14 | Az ekkor már a Habsburgok szolgálatában álló diplomata, Hieronim Łaski úgy gondolta, Szapolyai-nak nem volt célja a váradi béke betartása. Łaski I. Ferdinándnak. Késmárk, 1539. július 27. *Urkunden und Aktenstücke* III/2. 20–21.

15 | A tanulmányban a dinasztikus szempontok kontinuitását mutatom be, ezért a hagyományostól eltérően János Zsigmondot II. János néven említem.

16 | Teréz Oborni: „Georgius Monachus contra Reginam” – Queen Isabella and Her Reign over the Eastern Kingdom of Hungary (1541–1551). In: *Isabella Jagiellon, Queen of Hungary (1539–1559)*. Eds. Ágnes Máté, Teréz Oborni. Research Centre for the Humanities, Bp. 2020. (A továbbiakban: *Isabella Jagiellon*) 209–233.

17 | Veress Endre: *Izabella királyné 1519–1559*. Magyar Történelmi Társulat, Bp. 1901. (A továbbiakban Veress: *Izabella királyné*) 333.

18 | *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király levelezése*. I. 1556–1575. Közrebocsátja Veress Endre. Erdélyi Tudományos Intézet, Kvár 1944. (Monumenta Transsilvanica) 10, 28, 41.

19 | ÖStA, HHStA, Staatenabteilungen, Türkei I. Kt. 27. Konv. 1. fol. 31–41 és Konv. 4. fol. 137–142. Köszönettel tartozom Fodor Pálnak és Glück Lászlónak, amiért használhattam a még kiadás előtt álló portai követjelentések szövegét.

20 | Horn Ildikó: *A könnyező krokodil. Jagelló Anna és Báthory István házassága*. L'Harmattan, Bp. 2007. (A továbbiakban Horn: *A könnyező krokodil*).

Szövetséges az ellenség hátában: Szapolyai–Valois-kapcsolatok Jagelló-keretben

A Jagellók magyar ágának hagyománya

A Magyar Királyság keleti területeit, majd az Erdélyi Fejedelemséget uraló Szapolyaiak a kezdetektől fogva a Habsburgokkal találták szembe magukat, és az utóbbiak ellen küzdő hatalmak között remélhettek támogatást. A továbbiakban azt vizsgálom, hogy a Szapolyai- és a Valois-dinasztia erőfeszítései, amelyeket a Habsburgok legyőzésére igyekeztek tenni, hogyan találkoztak össze: mindkét fél érdekelt volt ugyanis abban, hogy ellenségük háta mögött találjon szövetségest, akivel esetleg dinasztikus kapcsolatot is létesíthet. Ennek a viszonyrendszernek a vizsgálata rámutat, hogy a Szapolyai–Valois külpolitikai kapcsolatok mindkét fél irányából a Jagelló-hagyományba illeszkedtek, és mind a magyar, mind a lengyel Jagelló-ágnak a Valois-kkal fenntartott kapcsolatainak vonásai jellemezték.

Franciaország szempontjából fontos leszögezni, hogy keleti politikájában egy magyar és/vagy lengyel szövetség létrehozásán munkálkodott a 16. század első felében, amely azonban sohasem valósult meg.²¹ Mindez a későbbiekben kiegészült az oszmán szövetséggel, amely az 1530-as évektől az 1550-es évekig tartó, több-kevesebb sikerrel viselt közös tengeri hadviselést jelentett az itáliai Habsburg-tartományok ellen.²² A Jagelló-országokba küldött és a Habsburgok ellen szövetségest kereső francia követségek közül ki kell emelni Antonio Rincón 1522–1523-ban tett utazását. Erre válaszul küldte I. Jagelló Zsigmond lengyel uralkodó az akkor még szolgálatában álló Heironim Łaskit Franciaországba 1524-ben egy szövetség és dinasztikus házasság tető alá hozása érdekében. Bár a tervezet elkészült, a megvalósulásig nem jutott el.²³ Rincón közép-európai követségei viszont egy másik kapcsolat lehetőségét is előrevetítették. 1523 tavaszán ugyanis az akkor még erdélyi vajda Szapolyai Jánossal is sikerült találkoznia, aki szívélyesen fogadta I. Ferenc követét, de válaszában kifejezésre juttatta, hogy bár a Habsburgok őt személyesen ellenségüknek tekintik, egyedül mégsem tehet ellenük semmit.²⁴

21 | Victor-Louis Bourilly: Les diplomates de François Ier: Antonio Rincon et la politique orientale de François Ier (1522–1541). *Revue historique* 38. évf. 113. köt. 1913. 64–83, 268–308; Andrzej Wyczański: *Francia wobec państw Jagellońskich w latach 1515–1529*. Zakład Imienia Ossolińskich, Wrocław 1954; Bárány Attila: *Magyarország nyugati külpolitikája (1458–1526). Angol-magyar kapcsolatok Mátyás és a Jagellók korában*. Az MTA doktora cím elnyeréséért benyújtott értekezés. I. Debrecen 2014. (A továbbiakban Bárány: *Magyarország nyugati külpolitikája*); Györkös Attila: Francia–magyar diplomáciai kapcsolatok (1499–1529). *Világtörténet* 11. (43.) évf. 2021/4. (A továbbiakban Györkös: *Francia–magyar diplomáciai kapcsolatok*) 517–530.

22 | Ion Ursu: *La politique orientale de François Ier (1515–1547)*. Honoré Champion, Paris 1908; Jean Bérenger: Les vicissitudes de l'alliance militaire franco-turque (1520–1800). In: *Guerres et paix en Europe centrale aux époques moderne et contemporaine: Mélanges d'histoire des relations internationales offerts à Jean Bérenger*. Textes réunies par Daniel Tollet. Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, Paris 2003. 297–329.

23 | Andrzej Wyczański: i. m. 102–105, 160–162.

24 | Victor-Louis Bourilly: i. m. 66–72; Bárány: *Magyarország nyugati külpolitikája* 404–415; Györkös: *Francia–magyar diplomáciai kapcsolatok* 523.

E korai kapcsolatfelvétel után az 1528-ban megkötött fontainebleau-i szerződés-sel vált hivatalossá I. Ferenc és I. János szövetségi kapcsolata, amely azonban mély-ségesen egyenlőtlennek bizonyult utóbbi irányába. Ennek oka minden bizonnyal az volt, hogy a szerződés megkötése idején I. János éppen tarnóvi száműzetéséből kés-zülődött a Magyar Királyságba való visszatérésére, és végtelenül kiszolgáltatott hely-zetében szabad kezet adott követének, Statileo Jánosnak bármilyen megállapodás aláírására.²⁵ Így kerülhetett többek között a pontok közé, hogy János király teljes ere-jével harcol I. Ferdinánd ellen egészen addig, amíg I. Ferenc fiai spanyol fogságban vannak; nem köthet békét I. Ferdinánddal a francia uralkodó beleegyezése nélkül; vagy az orléans-i herceg örökbefogadásának már említett lehetősége. Mindezért cse-rébe I. Ferenc annyit ígért, hogy minden lehetséges eszközzel segíti I. Jánost országa visszaszerzésében, továbbá húszezer arany hadsegélyt fizetett, amelyet azonban a magyar uralkodó csak egy évvel később tudott átvenni, miután az oszmán hadjárat visszahelyezte trónjára.²⁶

A fontainebleau-i szerződés nem hozott tényleges katonai együttműködést, és a jelek szerint a két uralkodó utódai, II. Henrik és II. János sem újították meg. Ennek ellenére egészen az 1550-es évekig kontinuitás figyelhető meg mind a fiktív rokonság kialakítására tett igyekezetek, mind pedig az esetlegesen létesítendő dinasztikus há-zasságok és a hozzájuk kapcsolódó reprezentatív elemek szempontjából. Először I. Ferenc vette védelmébe kiskorú gyámoltottjának („pupille”) érdekeit egy nyilvános levelében, amelyet a Habsburg-oldalnak Buda török elfoglalása kapcsán, ellene irá-nyuló támadásaira válaszul adott. Érvelése szerint míg ő maga mindent megtett azért, hogy a törökök ne foglalhassák el Budát, és az árva megtarthassa jussát, valamint a kereszténység és a Német-római Birodalom a Magyar Királyságot mint védőbástyáját („muraille”), addig I. Ferdinánd és V. Károly adófizetést ígértek a szultánnak.²⁷ A „pu-pille” megnevezés hosszasan tartotta magát mint az ifjú II. János francia megnevezé-se, még akkor is, amikor már bőven serdülőkorba lépett, míg II. Henrik mint gyámja („tuteur”) tűnt fel.²⁸ Ennek megfelelően maga a választott magyar király is atya-

25 | Megbízólevelének jelenlegi őrzési helye: Archives nationales (a továbbiakban An), J995A, No. 27. A dokumentum már a maga korában is feltűnést keltett lengyel körökben, miként arra felhívja a figyelmet Barta Gábor: *La route qui mène à Istanbul 1526–1528*. Akadémiai, Bp. 1994. 81. Másolatban fennmaradt Statileo megbízása egy dinasztikus házasság tető alá hozására is I. Ferenc nővérével, Renée (Renáta) hercegnővel, azonban e házassági tárgyalásokról jelenleg nem rendelkezem bővebb információkkal. ÖstA, HHStA, Ungarische Akten, Fasc. 9. Konv. A. Fol. 113v–114r.

26 | I. Jánosnak az összeg átvételéről szóló dokumentuma 1529. szeptember 8-án kelt. An, J995A, No. 28.

27 | *Translation de l'épistre du Roy Treschrestien François premier de ce nom à nostre saint pere Paul troisieme, par laquelle est respondu aux calomnies contenues en deux lettres envoyees au dict saint Pere, par Charles cinquesime Empereur, l'une du XXV. jour d'Aoust, l'autre du XVIII. Octobre, M. D. XLII*. En l'imprimerie de Robert Estienne, Paris 1543. 21–22. A mű nincs oldalszámozva, ezért a digitalizált oldalszámokra hivatkozom. https://www.bvh.univ-tours.fr/B372616101_Res_3790/B372616101_Res_3790.pdf (utolsó megtekintés: 2023.12.07.).

28 | II. Henrik Jean Cavenac de la Vigne-nek. Saint-Germain-en-Laye, 1557. december 28. Biblio-thèque nationale de France (a továbbiakban BnF), Ms. fr. 4129, fol. 2. Pierre-Louis Martines II. Henriknek. Konstantinápoly, 1555. július 2. *Lettres et mémoires d'estat des roys, princes, ambassa-deurs et autres ministres, sous les regnes de François premier, Henry II et François II...* II. Par Messire Guillaume Ribier. Chez Frederic Leonard, Paris 1677. (A továbbiakban: *Lettres et mémoires d'estat*) 581.

ként és gyámként nevezte a francia uralkodót („Padre, Tutore”), és fiúként („filio”) hivatkozott magára a vele való levelezésében.²⁹

Ugyanilyen folytonosságot mutat a felmerülő házassági tervek egy része is, mégpedig a menyasszonyjelöltek családját (lásd a mellékelt családfát) és a tárgyalásokat vezető diplomaták részére adományozott Szent Mihály-lovagrendet illetően. Mindehhez referenciapontként szolgált II. Jagelló Ulászló 1502-ben megkötött házassága a francia király, XII. Lajos rokonával, Anne de Foix-Candale navarrai hercegnővel, amellyel megerősítették a Valois és Jagelló uralkodók között 1500-ban megkötött szövetséget. A francia uralkodó a leendő magyar királynét hivatalosan megkérő követség két vezető tagjának, Telegdi Istvánnak és Bacskai Miklósnak adományozta a Szent Mihály-lovagrendet. Mégpedig nemcsak ezen általánosabb diplomáciai feladatuk sikeres végrehajtásáért, hanem amiatt is, mert ugyanekkor tett angliai útjuk alkalmával a francia érdekeket is előmozdították, és VII. Henriknél a szövetség támogatását biztosító eredményt értek el. Anne de Foix-Candale székesfehérvári esküvői és királyné-koronázási ceremóniáján így francia és angol követek is jelen voltak.³⁰

Hasonló dicsőség lebeghetett a szeme előtt Hieronim Łaskinak 1532-ben, amikor immár I. János szolgálatában, de uralkodói jóváhagyás nélkül³¹ folytatott szövetségi és házassági tárgyalásokat I. Ferenc udvarában. Bár csak az I. János és I. Ferdinánd közötti béke közvetítése ügyében volt megbízása eljárni, mégis uralkodója beleegyezését adta egy olyan szövetségbe, amelynek alapján Szapolyai a korábban is előforduló húszezer arany hadsegélyért cserébe továbbra sem köthetett volna békét I. Ferenc engedélye nélkül. Továbbá oszmán segédhadakat sem vethetett volna be riválisával szemben, ellenkező esetben a francia király lett volna kénytelen őt visszaverni – szövetség ide vagy oda.³² E tárgyalások keretében Łaski egy dinasztikus házasságról is megállapodott, mégpedig az egykori magyar királyné rokona, Isabelle d’Albret navarrai hercegnő János királlyal való összeházasításáról. Maga is megkapta a Szent Mihály-lovagrend aranygallérját, egyenesen a menyasszony fivérének, Henrik navarrai királynak a példányát (lásd a mellékelt portrét).³³ Łaski inkább a Valois-, mintsem a Szapolyai-dinasztia érdekeit követte:³⁴ a lovagrend adományozásakor, térden állva és az evangéliumra helyezett kézzel tett eskü szövege

29 | II. János II. Henriknék. Gyulafehérvár, 1558. október 29. BnF, NAF 5178, fol. 77.

30 | Bárány Attila: Les représentations de l’Ordre de Saint-Michel en Hongrie. In: *Fehér lovag. Tanulmányok Csernus Sándor 65. születésnapjára*. Szerk. Gálffy László, Sáringer János. SZTE Középkori Egyetemes Történeti Tanszék, Szeged 2015. 182–199; Györkös Attila: II. Ulászló házassága és a francia diplomácia. *Acta Academiae Agriensis. Nova series. Sectio historiae* XXXIX. köt. 2012. 89–102.

31 | A részletekre fényt derít követtársa, Andrea Corsini 1535-ben kelt kihallgatási jegyzőkönyve. *Magyar történelmi okmánytár, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból*. I–II. 1441–1553. Szerk. Hatvani Mihály. MTA, Pest 1857–1858. (Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria I–II. – A továbbiakban MHHD) I. 240–275.

32 | Uo. 263–264; Victor-Louis Bourilly: *i. m.* 274–276; *Les Mémoires de Mess. Martin Du Bellay, [...] contenant le discours de plusieurs choses advenues au royaume de France depuis l’an 1513 jusques au trespas du roy François Ier...* A l’Olivier de P. l’Huillier, Paris 1569. 97v–98r.

33 | Victor-Louis Bourilly: *i. m.* 275.

34 | Karrierjével és diplomáciai tevékenységével egy másik tanulmányban foglalkozom részletesen. Háromi Nagy Zsuzsanna: Három „szarmata Odüsszeusz”. A Łaski fivérek Európa uralkodóinak szolgálatában (megjelenés előtt a *Világtörténet* következő számában).

ugyanis kimondta, hogy a lovag „a Szent Mihály lovagrend fejének, a királynak a tekintélyét, és a korona jogait minden erejével megőrzi, fenntartja és megvédi”.³⁵ János király végül visszaküldte a hadsegély összegét, és elutasította a francia házassági ajánlatot, mondván, hogy addig nem gondolhat házasságra, amíg nem pacifikálta országát.³⁶ Bár végül meghiúsult a Valois–Jagelló-szövetség és dinasztikus kapcsolat ilyen formán való újjáélesztése, I. János későbbi esküvője annyiban talán mégis visszautalt II. Ulászló és Anne de Foix-Candale házasságkötésére, hogy ahhoz hasonlóan Jagelló Izabella királyné-koronázási ceremóniáját is az esküvővel egyszerre tartották meg Székesfehérváron.³⁷

Az 1532-es hiábavaló Łaski-követségnek azonban nyoma maradt a Szapolyai és a Valois örökösök diplomáciájában, mivel egyes elemei – igaz, némiképp módosult formában – újra felbukkantak az 1550-es években folytatott tárgyalásaikon. Érdekes önképet tükröz, hogy amikor Izabella királyné az Erdélybe való visszatérésük előestéjén szóba hozta a szövetségkötés ügyét, fia számára kérte a Szent Mihály-lovagrendet.³⁸ További kutatást kíván, hogy ennek a kérésnek lett-e bármi folyománya. Mindenesetre a II. János által nagynénjére, Jagelló Zsófiára hagyományozott értékek jegyzékében az aranyláncok (*collarium aureum*) felsorolása között nem történik utalás a lovagrend galléjára.³⁹

Lehetséges menyasszonyjelöltként szintén egyszeri említéssel szerepel a forrásokban az egykor I. Jánosnak ajánlott navarrai Isabelle d’Albret lánya, Françoise de Rohan hercegnő, akit De la Vigne konstantinápolyi francia követ ajánlott ura figyelmébe 1557 legvégén, ha a „magyar királyné és király” Franciaországba utazó követei említést tennének egy dinasztikus házasság lehetőségéről. Megfogalmazása szerint ugyanis „Franciaországban nincs nála megfelelőbb jelölt számukra, feltéve, ha ügyesen megváltoztatják a nevét”.⁴⁰ Mindez egy, a későbbiekben Báthory István-nál is alkalmazott taktikára utal, mégpedig arra, hogy egy nem éppen feddhetetlen előéletű, de arisztokrata származású hölgyet eltávolítsanak az udvarból. Françoise de Rohan Medici Katalin udvarhölgyeként ugyanis Nemours hercegének áldozatává vált, amikor elhitte házassággal kecsegtető szavait, és éppen a kérdéses időszak előtt nem sokkal adott életet törvénytelen gyermeküknek.⁴¹ A követ rosszmájúsága nyilvánvaló abból a mondatából is, amelyet a korabeli forráskiadvány kihagyott, és amelyben arra kéri uralkodóját, hogy a magyarok egyéb javaslatai megtárgyalását majd bízza rá, és ne küldjön emiatt külön embert Erdélybe, mivel az felesleges pénzkidobás lenne.⁴² Nem tudni, mi okozta De la Vigne kiábrándultságát, és annak köze lehetett-e

35 | Archives diplomatiques, 53MD188, fol. 166.

36 | MHHD I. 264.

37 | Az egyezést pusztán gyakorlati okokra vezeti vissza Péter Molnár: The Coronation of Queen Isabella – March 2, 1539. In: *Isabella Jagiellon* 23–42. 30–31.

38 | Michel de Codignac II. Henriknek. Konstantinápoly, 1556. május 31. *Lettres et mémoires d’etat* 640.

39 | Vagy nem ismerte fel az inventárium készítője. Archiwum Głównie Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Koronne Warszawskie, Dział Brunszwickie, karton 34/c/1, fol. 782. Az örökség jelentőségére felhívja a figyelmet Horn Ildikó: *A hatalom pillérei. A politikai elit az Erdélyi Fejedelemség megszilárdulásának korszakában (1556–1588)*. Akadémiai doktori értekezés. Bp. 2012. 53.

40 | De la Vigne II. Henriknek. Edirne, 1557. december 28. *Lettres et mémoires d’etat* 714–715.

41 | A későbbiekben pert is indított hűtlenné vált udvarlója ellen a be nem váltott ígérete miatt. Alphonse de Ruble: *Le Duc de Nemours et Mademoiselle de Rohan (1531–1592)*. Adolphe Labitte, Paris 1883.

42 | A 40. lábjegyzetben közölt levél másodpéldánya aláírás nélkül. BnF, Ms. fr. 4123, fol. 52.

korábbi, 1552-ben tett lengyelországi útjához, amelynek során Izabella királynéval is találkozott személyesen.⁴³

A Jagelló-ház lengyel ágának kihalása és a lengyel trónutódlás

A Szapolyai- és a Jagelló-dinasztiát személyében egyesítő II. János francia támogatására egyértelműen Habsburg-ellenes kontextusban, továbbá a lengyel udvar és trónöröklés befolyásolásának kísérlete mellett került sor. A hadi események nemzetközi összefüggéseihez és beágyazottságához⁴⁴ hasonlóan a korszak diplomáciai érintkezései is a francia-oszmán viszonylatba illeszkedtek: az 1550-es években II. János hazatérése és az ehhez kapcsolódó szövetségi és dinasztikus házassággal kapcsolatos tárgyalások idején, majd az 1560-as évek végén a Jagelló-ház küszöbön álló kihalásakor is. Végül azonban II. János idő előtti halálával, így a Szapolyai-ház kihalásával Erdély elvesztette addigi vonzerejét a francia külpolitika számára, ahogyan Báthory István francia házassági tárgyalásaiból is kitűnik.

A francia diplomácia célja ekkoriban is az lehetett, hogy a Habsburgok hátában a Jagellók egységes tömbje helyett immár egy Jagelló–Szapolyai-konglomerátumot alakítsanak ki, és fűzzék magukhoz dinasztikus szálakkal. Erre utal legalábbis az a híresztelés, amelyről I. Ferdinánd értesítette bátyját, V. Károly császárt: mégpedig hogy a francia követ II. Henrik nővére és lánya kezét ajánlotta II. Zsigmond (Ágost) lengyel uralkodónak és unokaöccsének, II. Jánosnak.⁴⁵ Ugyan II. Henrik 1552 végén írt három levele csak a Habsburgok ellen német területeken folyó háborút és a kis II. János támogatását említi,⁴⁶ feltételezhető, hogy a házassági tárgyalások már ekkor is folytak, legalább szóban. Néhány évvel később azonban Izabella királyné már egyértelműen megírta a konstantinápolyi francia követnek, hogy addig nem akarja megszakítani a tárgyalásokat I. Ferdinánddal, amíg az általa korábban ígértekkel, azaz Johanna főhercegnővel egyenlő rangú menyasszonyjelöltet nem lát fia számára. Codignac ekkor azt tanácsolta uralkodójának, hogy ha gyorsan cselekszik, akkor még megakadályozhatja a Ferdinánd és Izabella közötti, előrehaladott állapotban lévő megállapodás létrejöttét.⁴⁷

Úgy tűnik, hogy II. Henrik komolyan vette a sürgetést, és talán valamivel többre is becsülte II. Jánost, mint a Konstantinápolyban Codignacot váltó De la Vigne. A király december 28-án kelt levelében értesítette De la Vigne-t arról, hogy az erdélyi követségre válaszul Erdélybe küldi Martines nevű követét; a szultánhoz pedig Jean de Boistaillet ugyanebben az ügyben.⁴⁸ Az említett erdélyi követséget Báthory Kristóf vezette, aki 1557 őszén indult el küldetésére, és a francia megbízottal együtt

43 | Veress: *Izabella királyné* 336.

44 | Guitman Barnabás–Korpás Zoltán–Tóth Ferenc–B. Szabó János: A magyarországi török várháborúk nemzetközi háttere, 1547–1556. *Világtörténet* 9. (41.) évf. 2019/2. 253–294.

45 | I. Ferdinánd V. Károlynak. Graz, 1552. december 10. MHHD II. 358.

46 | II. Henrik Petrovics Péternek, Izabella királynénak és Zsigmond Ágostnak, 1552. december 25. Uo. 359–363.

47 | Codignac II. Henriknek. Bastide, 1555. augusztus 23. *Lettres et mémoires d'estat* 591.

48 | II. Henrik két levele De la Vigne-nek, egyik a 28. jegyzetben említett, a másik keltének helye és ideje: Saint-Germain-en-Laye, 1557. december 29. BnF, Ms. fr. 4129, fol. 4.

a következő év tavaszán érkezett vissza Velencén és Raguzán keresztül.⁴⁹ A tárgyalásokról jelenleg kevés adat áll rendelkezésre, legfőképpen Forgách Ferentől, akinek elbeszélése alapján II. Henrik beleegyezett abba, hogy egy 5000 fős hadsereg fenntartását finanszírozza II. János részére, valamint a szövetség megerősítésére ajánlotta egyik lánya kezét. A részrehajló Forgách ugyanakkor Izabella királynét vádolta azzal, hogy uralomvágyában veszni hagyta a nagyszerű szövetségi és házassági ajánlatot.⁵⁰ De la Vigne 1558 őszén jelentette Martines visszaindulását Franciaországba.⁵¹ Jelenleg nem ismert a tárgyalások megszakadásának pontos oka, de valószínűsíthető, hogy a francia király és a császár megbékélését hozó, 1559 áprilisában megkötött cateau-cambrésisi békéhez vezető Valois–Habsburg-közeledés,⁵² majd pedig mind II. Henrik, mind Izabella 1559-ben bekövetkező, váratlan halála is közrejátszottak abban. A korszak konstantinápolyi francia követjelentései továbbá is közrejutottak abban, hogy a szultán rossz szemmel nézte volna vazallusa ilyen magas szintű kapcsolatait, azonban e szempont feltárása még további kutatásokat kíván.

A konstantinápolyi francia követjelentések szintén tartalmaznak adatokat a korszakon átívelő másik dinasztikus törekvésről, mégpedig II. János lengyel utódlásának előkészítéséről nagybátyja, Zsigmond Ágost örökös nélküli halála esetén. Így többek között fény derül arra, hogy Izabella lengyel „tanácsosa”, a krakkói *palatinus*⁵³ több levélben is arra kérte Codignacot 1555-ben, hogy eszközölje ki II. Henrik közbenjárását II. János lengyel trónöröklése ügyében, továbbá igyekezett a lengyel királlyal szoros kapcsolatban álló vilnai *palatinus*⁵⁴ is megnyerni az ügynek. Kérte, hogy a francia uralkodó írjon leveleket utóbbi részére, hogy ezáltal a pártjukra vonja.⁵⁵ Jelenleg nem ismert, hogy mi lett ezen igyekezetek folyománya.

Ez a rendezési terv azonban oszmán kezdeményezésre és a francia érdekek szorosabb bevonásával újraéledt az 1560-as évek második felében, hogy megakadályozzák a Habsburg-térnyerést a küszöbön álló lengyel trónöröklési válság idején. 1569-ben a Szokollu Mehmed nevéhez köthető elképzelések szerint a francia király, IX. Károly öccsét, Henriket az utolsó, még hajadon Jagelló hercegnővel, Annával, míg II. Jánost a király húgával, Valois Margittal kellene összeházasítani. Az így felálló oszmán-francia-lengyel-erdélyi hatalmi blokk pedig ezután könnyen elérhetné, hogy IX. Károlyt – akinek II. Habsburg Miksa nővére volt a felesége – német-római császárrá

49 | *Négociations* II. 437. (1. jegyzet). 1558. április 19-én értesítette Izabella királyné Vécsey István nyalábvári prefektust a francia követ megérkezéséről, és kérte, hogy küldje hozzá egy vagy két emberét a tárgyalások miatt. Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Levéltára, Vécsey cs. lt., II. sorozat, nr. 6. fol. 44. Hálásan köszönöm Fejér Tamásnak, hogy felhívta a figyelmemet erre a levélre.

50 | Forgách Ferenc: *Emlékirat Magyarország állapotáról Ferdinánd, János, Miksa királysága és II. János erdélyi fejedelemisége alatt*. Szépirodalmi, Bp. 1982. 147, 149–152.

51 | De la Vigne François de Noailles-nak. Konstantinápoly, 1558. november 20. BnF, Ms. fr. 10773, fol. 95.

52 | Erre utal De la Vigne jelentése is. Konstantinápoly, 1559. február 26. *Négociations* II. 552.

53 | Izabella lengyel hívének, Stanisław Feliks Ligézának a veje, Mikołaj Herburt Odnowski.

54 | Mikołaj Radziwiłł „Czarny”, Zsigmond Ágost második feleségének, Barbara Radziwiłłównának a rokona.

55 | Lásd a 47. jegyzetben említett levelet.

válasszák.⁵⁶ Némi eltérés mutatkozik az oszmán javaslatokban azt illetően, hogy kit terveztek volna a lengyel trónra juttatni: a francia ágens, Claude du Bourg egy olyan, két évvel korábbi tervre utal vissza, amely szerint II. Jánosnak nagyobb esélye lenne a lengyel trón elnyerésére, ha feleségül venné Valois Margitot; továbbá a szultán előzőleg nekik adná Moldvát és Havasalföldet is.⁵⁷ Du Bourg a csauszként mellé rendelt Mahmud dragománnal⁵⁸ tért vissza Franciaországba, akinek instrukciói kivonatosan fennmaradtak francia nyelven.⁵⁹ Ezekben értelemszerűen már arról esett szó, hogy a lengyel trónt Anjou hercegének, Henriknek szánták, és újra felmerült IX. Károly római királlyá választásának lehetősége. Amennyiben a király hozzájárul Valois Margit házasságkötéséhez az „erdélyi királlyal”, a szultán felajánlja közvetítését, és utóbbi tekintélyét megnöveli. Bár Henrik házasságkötése Jagelló Annával folyamatosan napirenden volt előbbi lengyel királlyá választása után, azonban az erdélyi ajánlat még eddig sem jutott: Margit a későbbi IV. Henrik, ekkor még navarrai király felesége lett.

Az erdélyi–francia dinasztikus házasságkötés lehetősége utójára 1573–1574 folyamán került napirendre, amikor Valois Henrik lengyel trónra lépése idején Báthory István követséget küldött Franciaországba. A francia házasság eshetősége felkeltette a szultán gyanúját, és elvárta, hogy a fejedelem az engedélyét kérje.⁶⁰ A megkeresésre felajánlott hercegnő, Renée de Rieux bretagne-i arisztokrata családból származott, de nem rokonság, hanem szerelmi viszony fűzte Anjou hercegéhez. Medici Katalin pedig úgy látta jónak, ha a fiára kitörölhetetlen hatást tevő szeretőt eltávolítja a francia udvarból, amelyhez éppen kapóra jött Báthory jelentkezése. Hiába küldték azonban Konstantinápolyból Erdélybe Pierre Lescalopier-t a házasság tető alá hozásának érdekében, a fejedelem értesült a családságról, és végül elutasította a lehetőséget, mondván, alkalmasabb időben visszatérnek rá.⁶¹ Valóban, a hercegnő szeretője, Henrik lengyel király éppen útban volt hazafelé, hogy bátyja, IX. Károly halála után elfoglalja a francia trónt. A második lengyel interregnumot pedig Báthory István megválasztása zárta le, aki oszmán támogatással elnyerte a lengyel trónt és az utolsó Jagelló hercegnő kezét. A Habsburgoktól keletre így a Báthoryak fősége alatt álló és az oszmánokkal jó viszonyt ápoló hatalmi blokk jött létre, a vallásháborúkba süllyedő Franciaország pedig hosszú időre eltűnt a régió jövőjét befolyásoló tényezők közül.

56 | Claude du Bourg IX. Károlynak. Konstantinápoly, 1569. augusztus 30. *Négociations* III. 72–73. Du Bourg memoárja IX. Károlynak. Uo. 73–78. (jegyzetben). Kéziratának jelenlegi lelőhelye: BnF, Ms. fr. 3259, fol. 121-től.

57 | Claude du Bourg IX. Károlynak. Konstantinápoly, 1569. október 16. *Négociations* III. 86–87. A Valois házassági terv miatt a szultán sürgette II. János nősülését, amelyet az erdélyi országgyűlés is szorgalmazott. *Erdélyi Országgyűlési Emlékek*. II. (1556. sept.–1576. jan.). Szerk. Szilágyi Sándor. MTA, Bp. 1876. (Magyar Történelmi Emlékek III. Magyar Országgyűlési Emlékek) 272, 361.

58 | Ács Pál: Tarjumans Mahmud and Murad – Austrian and Hungarian Renegades as Sultan's Interpreters. In: uó: *Reformations in Hungary in the Age of the Ottoman Conquest*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2019. 157–168.

59 | BnF, Ms. fr. 2832, fol. 9–10.

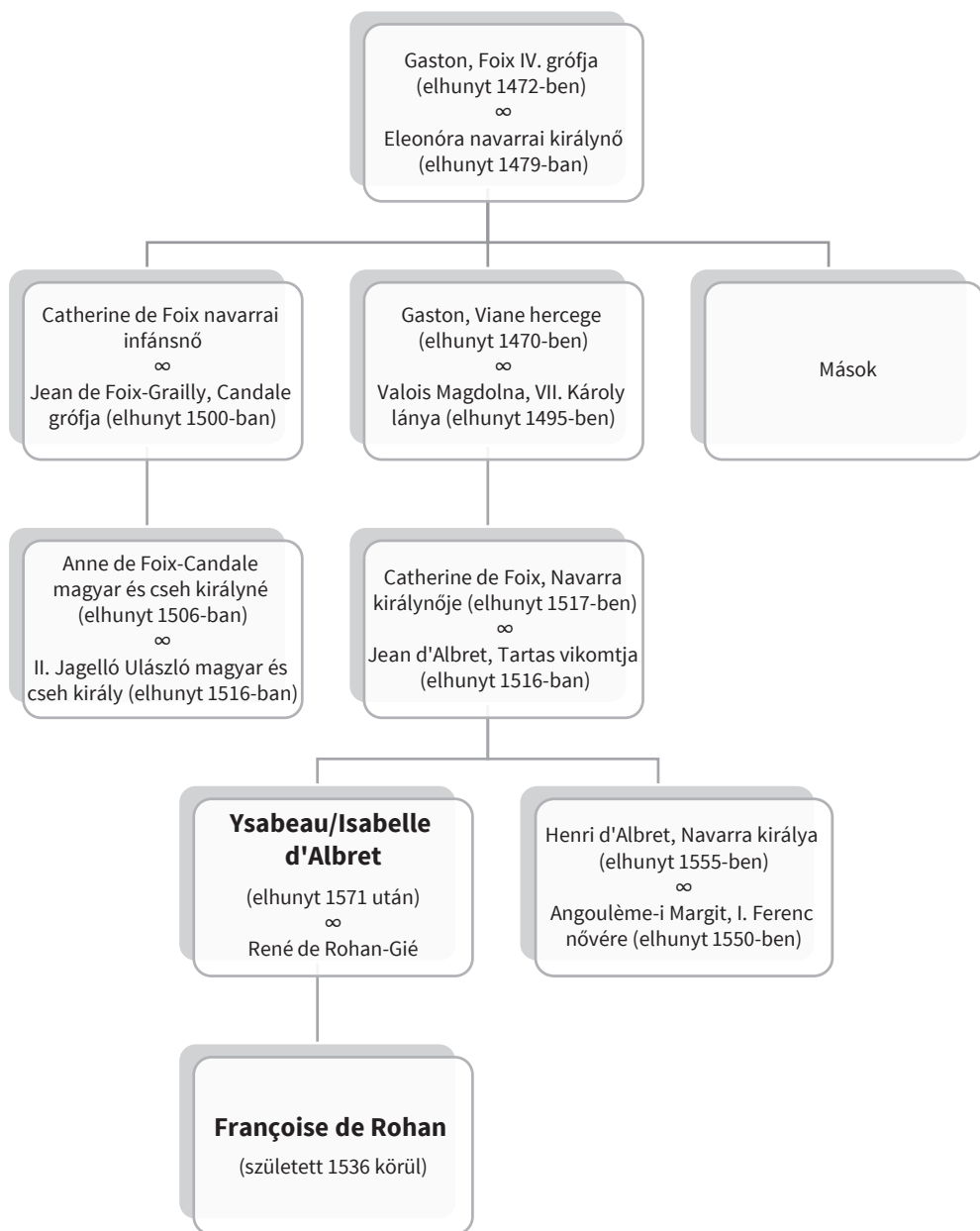
60 | ÖStA, HHStA, Staatenabteilungen, Türkei I. Kt. 29. Konv. 3. fol. 9–12, 34–35. Fodor Pálnak és Glück Lászlónak tartozom köszönettel, amiért megjelenés előtt használhattam a portai követjelentések szövegét.

61 | *Pierre Lescalopier utazása Erdélybe 1574*. Közreadja Benda Kálmán, Tardy Lajos. Európa–Helikon, Bp. 1982; Horn: *A könnyező krokodil*.

Összegzés

A tanulmányban a korábbi adatok új szempontú megvilágításával és eddig ismeretlen forrásoknak az elemzésbe való bevonásával felvázoltam a Magyar Királyság keleti területeiből kialakuló Erdélyi Fejedelemség dinasztikus külpolitikájának főbb vonulatait a 16. század derekán. Az oszmán hódítás következtében zajló, véget nem érő háborúk és területi szétdarabolódás árnyékában folytatott külpolitika vizsgálata rámutat, hogy a Szapolyai-dinasztia nevével fémjelzett Magyarország/Erdély nemzetközi megítélése lassan, de biztosan romlott. Az oszmán függésbe kerülő állam a korábbi, egyenlő rangú felek között szövetségek helyett egyre inkább rászorult az egyenlőtlen megegyezésekre. A francia–erdélyi kapcsolatok dinasztikus vetülete egyértelműen kitapinthatóvá teszi e presztízscsökkenést, hiszen a házassági ajánlatok a század eleji, navarrai királyi családból származó hercegnőktől a század végére a királyi szeretőkig terjedtek.

A fenti tendenciában kivételt képez a II. János számára az 1550-es években felajánlott francia királyi hercegnő, amelyre magyarázatot szolgáltat egyrészt a Habsburgokkal versengő francia külpolitika, amely Johanna főhercegnővel hasonló súlyú menyasszonyjelölt felajánlásával tudta volna még rövid ideig fenntartani az ellenségükre helyezett nyomást a német és itáliai területeken folyó háborúk utolsó szakaszában. Másrészt magyarázatul és egyben fő tanulságul szolgál a Szapolyaiaknak a Jagelló-házzal fennálló kapcsolata, amelynek viszonyrendszerében értelmezte mind a francia, mind az oszmán diplomácia II. János szerepét a dinasztikus kapcsolatok kialakításában. Mind a magyar, mind a lengyel Jagelló-ág hagyománya végigvonul ugyanis a 16. század egészén, legalábbis a francia kapcsolatok szűkebb területét illetően. Az első felében a szövetségi és házassági tárgyalások és azok reprezentatív elemeit illetően a magyar, míg az 1550-es évektől, a Jagelló-ház kihalásának kérdésében a lengyel ág keretében értelmezhető a Szapolyai–Valois dinasztikus külpolitika. A későbbi, más államok viszonylatában végzett kutatások árnyalhatják ezt a képet, azonban a francia példa szorosabb vizsgálata egyértelműen rámutat, hogy a Jagellók a Habsburgokéhoz hasonló meghatározó szereppel bírtak az Erdélyi Fejedelemség kialakulásában és külpolitikájában.

A navarrai királyi családból származó hercegnők helye a családfán, akik I. és II. János számára szóba kerültek mint menyasszonyjelöltek a Valois-kkal folytatott tárgyalásaik során.⁶²

62 | A családfa az alábbi mű alapján készült: R. Anthony: *Identification et Étude des Ossements des Rois de Navarre inhumés dans la Cathédrale de l'Escau*. Masson et Compagnie, Paris 1931.

Henri d'Albret, Navarra királya (BnF, Gaignières 954)

The Formation and International Status of Transylvania in the Mirror of its Dynastic Strategies (1526–1576)

Keywords: Transylvania, dynastic relations, Szapolyai, Báthory, Jagiellon

Through the analysis of dynastic strategies, the article describes how the international status of Transylvania changed during the 16th century. While Transylvania had a crucial regional importance for the Habsburg and Jagiellonian political entities, the case study of French contacts shows that the shrinking country in Ottoman orbit lost its attractiveness for the European society of princes.